

«СХВАЛЕНО»  
Педагогічною радою

---

---

---

---

Протокол №\_\_від\_.08.2024 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»  
Директор

---

---

---

---

\_\_\_\_серпня 2024 р.

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**  
**«Історія: Україна і світ. 8 клас (інтегрований курс)»**  
укладена на основі модельної програми  
**«Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 2)**  
для закладів загальної середньої освіти  
(автори: Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О., Секиринський Д.О., Щупак І. Я.)  
на 2024-2025 н.р.

---

*учителя / учительки історії*

**Назва модельної програми:** «Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 2) для закладів загальної середньої освіти (автори: Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О., Секиринський Д.О., Щупак І. Я.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

**Посібник для апробації:** Історія: Україна і світ : підручник інтегрованого курсу для 8 класу закладів загальної середньої освіти / І. Д. Васильків, І. Л. Паршин, М. Д. Вітенко, І. С. Димій, — Тернопіль : Астон, 2024

**Кількість годин на рік:** 87 годин

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

**Навчальна програма з інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ. 8 клас (інтегрований курс)»** укладена на основі модельної програми «Історія: Україна і світ. 7–9 класи (інтегрований курс)» (варіант 2) для закладів загальної середньої освіти (автори: Власова Н.С., Желіба О.В., Кронгауз В.О., Секиринський Д.О., Щупак І. Я.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883). (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Hromad.ta.istor.osv.hal.2023/Istoriya-Ukr.i.svit.7-9-intehr.kurs-variant.2-Vlasova.ta.in.13.09.2023.pdf>) та Державного стандарту базової середньої освіти (далі – ДСБСО) і є складовою частиною громадянської та історичної освітньої галузі (далі – Галузь).

Навчальна програма містить обов’язкові складові — «Зміст теми», «Види навчальної діяльності», «Очікувані результати навчання за ДСБСО і МНП» (Наказ МОН № 25 від 19.02.2021 р.). Також в навчальній програмі зазначено конкретні вправи для колективної та індивідуальної роботи, які можуть бути використані за умов онлайн / офлайн / змішаного навчання. Визначено і розподілено найважливіші змістові одиниці кожної теми та додатковий матеріал. Значно розширено частку тем з історії України у порівнянні з пропозицією МНП.

**Мета навчальної програми:** ознайомити учнів з основними формами суспільного життя в минулому, способами функціонування суспільства і його складових, сформулювати основи критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій.

**Структура інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ. 8 клас»** співпадає з відповідною Модельною навчальною програмою.

**Шляхи реалізації** навчальної програми відповідають МНП.

**Особливості організації освітнього процесу.** Інтегрований курс «Історія: Україна і світ. 8 клас» реалізовується через:

- поєднання зусиль педагога і здобувачів освіти, використання підручника, комплексу методичних матеріалів для учительства і здобувачів освіти;
- використання можливостей інтернету, індивідуальної роботи, проєктної діяльності, виконання творчих/практичних завдань;
- поєднання компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів до вивчення курсу.

**Види діяльності,** запропоновані в навчальній програмі, відповідають віковим та фізіологічним особливостям здобувачів освіти, враховують попередньо набутий досвід, знання та уміння учнів. Дозволяють реалізувати компетентнісний потенціал Галузі і досягти результатів, передбачених ДСБСО.

*Додатки до Навчальної програми:*

1. **Наскрізні вміння** в усіх ключових компетентностях (за ДСБСО)
2. **Ключові компетентності** (за ДСБСО)
3. **Компетентнісний потенціал Громадянської та історичної галузі (ГІО)** (Додаток 17 ДСБСО)
4. **Базові знання** (змістові лінії ГІО, за Додатком 17 ДСБСО)
5. **Вимоги до обов’язкових результатів навчання учнів з ГІО** (групи загальних результатів за Додатком 18 ДСБСО)

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**  
**«Історія: Україна і світ. 8 клас (інтегрований курс)»**

87 год

| № уроку                                            | Дата уроку | Тема заняття, номер параграфа                                        | Зміст теми                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Очікувані результати навчання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Види навчальної діяльності                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Змістові одиниці                                                                                                                                                                                           |
|----------------------------------------------------|------------|----------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                    |            | <b>Вступ. Із Середньовіччя в Ранньомодерний час §1.</b>              | 1. Який історичний період ми починаємо вивчати?<br>2. Якими були основні здобутки населення України Княжої доби та середньовічної Західної Європи?<br>3. Якими є особливості Ранньомодерної доби в Україні та Європі?                                                                                                                                                                  | <b>Базові знання:</b> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу.<br><b>Розуміння:</b> ранній Новий час в Україні як Козацька доба;<br><b>Уміння:</b> порівняти основні здобутки населення України Княжої доби та Середньовічної Західної Європи; зіставити характерні ознаки, Ранньомодерної доби в Україні та Європі.<br><b>Ставлення:</b> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації. | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці. | <b>Ключові поняття «Новий (Модерний) час», «Нова історія», «Козацька доба»</b><br><i>Ключові дати:</i> хронологічні межі Нового часу <b>XVI—XIX ст.</b> та раннього Нового часу <b>кінець XV—XVIII ст.</b> |
| <b>Розділ 1. Криза європейського Середньовіччя</b> |            |                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                            |
|                                                    |            | <b>«Велика криза XIV–XV століть» §2.</b>                             | 1. Як вплинули на життя населення кліматичні зміни в Європі наприкінці Середньовіччя?<br>2. Якими були наслідки епідемії «чорної смерті»?<br>3. Загострення міжнародних конфліктів «Велика криза XIV–XV століть». Кліматичні зміни в Європі. «Чорна смерть» та її наслідки. Загострення міжнародних конфліктів. «Велика схизма» 1378–1417 рр. та початок кризи релігійного світогляду. | <b>Базові знання:</b> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу. <b>Розуміння:</b> причини і наслідки релігійної та соціально-економічної кризи XIV–XV століть.<br><b>Уміння:</b> зіставити характерні ознаки, Ранньомодерної доби в Україні та Європі.<br><b>Ставлення:</b> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації.                                                                | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці. | <b>Ключові поняття «Велика схизма» додаткові терміни «чорна смерть»</b><br><i>Ключові дати:</i> «Велика схизма» <b>1378–1417 рр.</b>                                                                       |
|                                                    |            | <b>Економічний занепад та паростки змін наприкінці Середньовіччя</b> | 1. Які зміни відбулися в господарстві європейців та структурі суспільства?<br>2. Як піднесення європейської                                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>Базові знання:</b> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу.<br><b>Розуміння:</b> причини і наслідки соціально-економічної кризи XIV–XV століть.<br><b>Уміння:</b> зіставити характерні ознаки,                                                                                                                                                                                                                                                           | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.                                                                                                                                                                                                                                                              | <b>Ключові поняття «буржуазія», «Жакерія»</b><br><br><i>Додаткові терміни</i>                                                                                                                              |

|  |  |                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|--|--------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>§3-4.</b></p>                                                      | <p>торгівлі стало головним рушієм змін?</p> <p>3. Технічні й технологічні винаходи періоду «Великої кризи XIV–XV століть»</p> <p>4. Загострення соціальних конфліктів</p> <p>«Чорна смерть» та її наслідки. Економічний занепад та паростки економічних змін. Технічні винаходи. Піднесення європейської торгівлі як головний рушій змін. Зміни у військовій справі. Криза станової структури. Загострення соціальних конфліктів. Жакерія 1358 р., повстання У. Тайлера 1381 р., повстання чомпі 1378 р., Гуситські війни 1419–1434 рр</p> | <p>Ранньомодерної доби в Україні та Європі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації.</p>                                                                                                                                                                                                                                             | <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                                                                | <p>«чорна смерть», астролія, каравела, книгодрукування, артилерія.</p> <p><i>Ключові дати:</i><br/>Жакерія <b>1358 р.</b>, повстання У. Тайлера <b>1381 р.</b>, повстання чомпі <b>1378 р.</b>, Гуситські війни <b>1419–1434 рр.</b></p> |
|  |  | <p><b>Люди і держави в період «Великої кризи XIV–XV століть» §5.</b></p> | <p>1. «Європа насильства». Зміни в родинних відносинах та побуті</p> <p>2. Зміни в освіті та культурі. «Нові цінності»</p> <p>3. Зародження нового типу держави — абсолютної монархії «Європа насильства». Зміни в родинних відносинах та побуті. Зміни в освіті та культурі. «Нові цінності». Зародження нового типу держави — абсолютної монархії.</p>                                                                                                                                                                                   | <p><b>Базові знання:</b> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу.</p> <p><b>Розуміння:</b> причини і наслідки релігійної та соціально-економічної кризи XIV–XV століть.</p> <p><b>Уміння:</b> зіставити характерні ознаки, Ранньомодерної доби в Україні та Європі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації.</p>       | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення). Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключове поняття «Гуманізм», «абсолютна монархія», «абсолютизм»</b></p>                                                                                                                                                             |
|  |  | <p><b>Візантія. Турки-османи та їх завоювання §6-7.</b></p>              | <p>1. Візантія в оточенні ворогів. Латинська імперія. Відродження Візантії. Візантійська імперія в XV ст.</p> <p>2. Виникнення Османської імперії. Падіння Константинополя та загибель Візантії. Держави</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p><b>Базові знання:</b> територіальні межі, період існування Візантійської імперії; (царства ромейів); дата, причини і наслідки падіння Константинополя; територіальні межі Османської імперії, напрямки їх завоювань. Флорентійська унія; Нікейська імперія; реформи Михайла VIII Палеолога; наслідки падіння Константинополя і утворення імперії османів; місце Османської імперії серед європейських держав; хронологічні межі</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення, бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію»,</p>                                                                                                                                           | <p><b>Ключові поняття «церковний розкол» («схизма»), «ясир», «бей», «бейлик».</b></p> <p><u>Історична постать Михайла VIII Палеолога, Хаджі Герай.</u></p> <p><i>Ключові дати :</i> падіння</p>                                          |

|  |  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                     |
|--|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |  | <p>Європи й Османська імперія</p> <p>3. Становище християн в Османській імперії. Українські землі під контролем османів</p> <p>Візантія (царство ромеїв) оточенні ворогів. Латинська імперія. Відродження Візантії. Візантійська імперія в XV столітті. Турки-османи та їх завоювання. Сельджуки і османи. Виникнення Османської держави. Підкорення Болгарії та Сербії. Здобутки і невдачі турок-османів. Падіння Константинополя та загибель Візантії. Османська імперія. Наслідки османських завоювань. Протистояння мусульманського та християнського світів. Флорентійська унія та її наслідки. Держави Європи і Османської імперії. Васали Османської імперії. Українські землі під контролем османів.</p> | <p>початку залежності українських земель від османів.</p> <p><b>Розуміння:</b> роль Візантії в світовій історії; причини і наслідки укладання Флорентійської унії; поняття «церковний розкол» («схизма»), «ясир», «бей», «бейлик»; особливості існування Нікейської імперії; роль імператора Михайла VIII Палеолога у відновленні Візантії; причини і наслідки падіння Константинополя; напрямки походів турків-османів, причини і наслідки османських завоювань у Європі та Азії; як утворилася Османська імперія; особливості завойовницької політики турків-османів; вплив релігії (ісламу) на культуру та побут турків-османів; зв'язок між завойовницькою політикою турків-османів та появою могутньої Османської імперії; особливості культурних та політичних протиріч між християнськими та мусульманськими державами; особливості відносин між турками та їхніми васалами (Кримське ханство); причини і наслідки встановлення контролю турків-османів над українськими землями.</p> <p><b>Уміння:</b> простежити (на основі карти) утворення Візантійської імперії, зміни її територій; визначити причини і наслідки: Флорентійської унії, утворення Нікейської імперії; простежити (на основі карти) утворення османської імперії, напрямки походів турків-османів; визначити причини і наслідки падіння Константинополя; простежити на основі карти територіальні зміни, яких зазнала в XVI–XVIII ст. Османська імперія; визначити причини і наслідки османських завоювань в Європі; показати на карті терени османської імперії, території залежних від турків-османів держав і народів; охарактеризувати внутрішню і зовнішню політику турків-османів; визначити причини розповсюдження влади турків-османів на українські землі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомити несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби; усвідомити прагнення народів імперій до відродження та самовизначення; усвідомлювати протиріччя та характер колоніальної політики держав раннього Модерного часу; визнавати</p> | <p>«Відкритий мікрофон», «Незакінчені речення»).</p> <p>Групова робота (ланкова робота — учні об'єднані у постійні групи для розв'язання конкретних навчальних завдань; вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію», «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»).</p> <p>Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь», метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами, робота з картою, створення лепбуку. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Складання історичного портрету у Михайла VIII Палеолога; продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p>Константинополя <b>1453 р.</b>, утворення Кримського ханства <b>40-і рр. XV ст.</b> ; визнання Кримським ханством васальної залежності від Османської імперії <b>1478 р.</b></p> |
|--|--|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |  |                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|--|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби; усвідомлювати цінність прагнення народів раннього Модерного часу до національного звільнення та створення національних держав; усвідомлювати протиріччя та взаємовпливи між мусульманським та християнським світами.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|  |  | <b>Українське козацтво наприкінці XVст. §8.</b>        | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Історичний фронтір. «Брама Європи»</li> <li>2. Соціальні зміни на теренах України в XIV–XV століттях</li> <li>3. Теорії походження козацтва</li> </ol> <p>Козацтво.</p>                                                                                                                                                     | <p><b>Базові знання:</b> хронологічні межі Нового часу та раннього Нового часу; хронологічні межі та передумови виникнення козацтва.</p> <p><b>Розуміння:</b> причини і наслідки релігійної та соціально-економічної кризи XIV–XV століть; ранній Новий час в Україні як Козацька доба</p> <p><b>Уміння:</b> зіставити характерні ознаки, Ранньомодерної доби в Україні та Європі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомити необхідність та невідворотність змін у процесі розвитку суспільства, підстави суспільної модернізації.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (розповідь з елементами бесіди, обговорення).</p> <p>Групова робота — визначення характерних ознак Ранньомодерної доби в Україні та Європі, обговорення. Індивідуальна робота — започаткувати укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                                                                                   | <b>Ключові поняття:</b> фронтір, прикордоння, Дике поле, «козак», Військо запорозьке                                                                                                                                                                                                                         |
|  |  | <b>Великі географічні відкриття та їх наслідки §9.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Причини та передумови Великих географічних відкриттів</li> <li>2. Хронологія Великих географічних відкриттів</li> <li>3. Конкіста. Наслідки і впливи Великих географічних відкриттів</li> </ol> <p>Великі географічні відкриття та їх наслідки. Причини та передумови. Хронологія ВГВ. Конкіста. Наслідки і впливи ВГВ.</p> | <p><b>Базові знання:</b> процес Великих географічних відкриттів і Конкісти; дата першої подорожі Христофора Колумба; напрямки подорожей Христофора Колумба, Васко да Гама, Фернана Магеллана.</p> <p><b>Розуміння:</b> Великі географічні відкриття як просторове розширення впливу європейської цивілізації на світ; вплив Великих географічних відкриттів на світобачення, господарське та суспільне життя населення Європи та Нового світу; поняття «Конкіста», «колоніальна імперія», «зустріч цивілізацій», «мая», «ацтеки», «інки».</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомостей про розширення впливу європейської цивілізації на світ, визначити причинно-наслідкові зв'язки між ними; простежити на основі карти, як змінювався простір впливу європейської цивілізації на світ.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати світоглядне значення Великих географічних відкриттів; усвідомлювати причини і характер «зіткнення цивілізацій» доби раннього Модерного часу.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз).</p> <p>Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер»). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> <p>Групова робота — дослідження побуту та культури мая/інків/ ацтеків.</p> | <p><b>Ключові поняття:</b> поняття «Конкіста», «колоніальна імперія», «зустріч цивілізацій», «мая», «ацтеки», «інки».</p> <p><i>Ключові дати:</i> дата першої подорожі Христофора Колумба <b>1492-1493 рр.</b></p> <p><u>Персоналії</u><br/><u>Христофора Колумба, Васко да Гама, Фернана Магеллана.</u></p> |

|                                        |  |                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------|--|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                        |  | Узагальнення розділу 1                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                              |
| Розділ 2. Держави Раннього Нового часу |  |                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                              |
|                                        |  | <b>Абсолютні монархії. Пруссія. Іспанія. Франція §10.</b>        | <ol style="list-style-type: none"> <li>Як розвивались Пруссія та Іспанія?</li> <li>Франція за абсолютної монархії</li> </ol> <p>Абсолютні монархії. Поняття «абсолютизм». Причини виникнення та завдання абсолютизму. Варіанти абсолютизму. Іспанія. Франція. Пруссія.</p>                                                                                            | <p><b>Базові знання:</b> політика Карла V, кардинала Рішельє, Луї XIV, Фрідріха I.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «абсолютизм», «абсолютна монархія», «меркантилізм»; □ передумови й наслідки утвердження абсолютизму в європейських державах.</p> <p><b>Уміння:</b> обґрунтувати власні судження про володарів і державних діячів європейських країн (Карла V, Луї XIV, Фрідріха I); охарактеризувати особливості формування абсолютних імперій у Франції, Пруссії, Іспанії.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати обмеженість прав людини за умов абсолютизму.</p>                                                                                                                                                                                                  | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Робота з поняттями. Вправа «Маркування тексту». Підготувати презентацію «Як зароджу-валися абсолютні монархії?»</p> <p>Групова робота — робота з документами, визначення відмінностей між абсолютною монархією Західної Європи та самодержавством у Східній.</p>                                                                                   | <p><b>Ключове поняття</b> «абсолютизм», «абсолютна монархія», «меркантилізм», «протекціонізм». <u>Персоналії Карла V, Луї XIV, Фрідріха I, Рішельє.</u></p>                                                  |
|                                        |  | <b>Світові колоніальні імперії: Іспанська та Англійська §11.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>Утворення колоніальних імперій як один із наслідків Великих географічних відкриттів</li> <li>Іспанська та Англійська світові колоніальні імперії</li> </ol> <p>Світові колоніальні імперії. Великі географічні відкриття та утворення колоній. Поняття «колоніалізм». Іспанська та Англійська світові колоніальні імперії.</p> | <p><b>Базові знання:</b> територіальні межі Іспанської та Англійської світових колоніальних імперій.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «колонія», «метрополія», «колоніальна політика», «протекціонізм»; період XVI–XVIII ст. як епоха воєн за переділ Європи і світу; особливості колоніальної політики Англії та Іспанії.</p> <p><b>Уміння:</b> простежити (на основі карти) утворення в західній Європі колоніальних імперій (Англія, Іспанія); охарактеризувати внутрішню й зовнішню політику Іспанської та Англійської колоніальних імперій.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати прагнення колоній до національного звільнення та створення національних держав; □ усвідомлювати протиріччя та характер колоніальної політики держав раннього Модерного часу.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (історичний диктант, розповідь, пояснення, ілюстрування тощо). Індивідуальна робота (графічна робота, опис історичного джерела, робота з картою). Групова робота (робота в парах «Взаємні запитання», «Щоденник подвійних нотаток» — сформулювати основні поняття уроку. Робота в групах — опрацювання понять. Робота з текстом — маркування («зрозумів» — «зацікавило» — «потрібно повторити»).</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття</b> «колоніалізм», «колонія», «метрополія», «колоніальна політика», «колоніальна імперія»</p> <p><i>Ключові дати: період XVI–XVIII ст. як епоха воєн за переділ Європи і світу</i></p> |

|  |  |                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--|-------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Континентальні імперії: Османська і Габсбургів §12.</b></p> | <p>1. Внутрішня та зовнішня політика Османської імперії в XVI–XVII ст.<br/>2. Внутрішня і зовнішня політика імперії Габсбургів</p> <p>Континентальні імперії. Імперія Габсбургів та Османська імперія. Особливості політичного устрою. Внутрішня і зовнішня політика.</p>                                      | <p><b>Базові знання:</b> територіальні межі володіння Габсбургів у Європі; територіальні межі володіння османів; реформи і війни Карла V.<br/><b>Розуміння:</b> особливості формування континентальних імперій; особливості політики Австрійської та Османської континентальних імперій; поняття «континентальна імперія».<br/><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про процеси централізації влади і формування континентальних імперій (Австрійської/Османської); простежити (на основі карти) утворення континентальних імперій (Австрійської/Османської); скласти історичний портрет Мехмеда II Фатіха.<br/><b>Ставлення:</b> усвідомлювати протиріччя та характер політики держав -континентальних імперій; визнавати несумісність інтересів імперій та малих держав, народів Ранньомодерної доби.</p>                                                                                   | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br/>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз).<br/>Індивідуальна робота (робота з історичними документами, складання історичного портрету Карла V).<br/>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці — внести до неї дати утворення Австрійської та Османської імперій. Групова робота — визначення особливостей політики Австрійської та Османської континентальних імперій. Обговорення.</p>                                                                                                                                              | <p><b>Ключові поняття «континентальна імперія».</b></p> <p><u>Персоналії Карла V, Сулейман I Пишний, Мехмеда II Фатіха</u></p>                                                                                                   |
|  |  | <p><b>Аристократична держава. Річ Посполита §13-14.</b></p>       | <p>1. Утворення Речі Посполитої<br/>2. Суспільство Речі Посполитої. Шляхетська демократія<br/>3. Українські землі у складі Речі Посполитої</p> <p>Аристократична держава. Річ Посполита. Утворення, етапи розвитку. Стани суспільства. «Шляхетська демократія». Українські землі у складі Речі Посполитої.</p> | <p><b>Базові знання:</b> стани суспільства Речі Посполитої; дата, причини та наслідки укладання Люблінської унії; територіальні межі Речі Посполитої.<br/><b>Розуміння:</b> поняття «аристократична держава», «шляхетська республіка», «унія», «Сейм», «автономія»; роль аристократії та магнатів в управлінні Річчю Посполитою; причини та прояви піднесення Речі Посполитої в XVI – першій половині XVII століття; причини економічного занепаду та затяжної політичної кризи в Речі Посполитій.<br/><b>Уміння:</b> охарактеризувати внутрішню й зовнішню політику Речі Посполитої в другій половині XVI–XVIII ст.; визначити причини і наслідки кризи в Речі Посполитій (друга половина XVII–XVIII ст.).<br/><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість зародження демократії у державах як вияву широких прав населення в управлінні країною; визнавати обмеженість шляхетської демократії та її ціннісне значення.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br/>Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда).<br/>Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання).<br/>Індивідуальна робота (робота з поняттями). Робота в малих групах (парах), вправа «Репор- тер» (дати відповіді на питання «репортера» за матеріалами теми). Робота з картою. Вправа «Запропонуй рішення» (учні повинні запропонувати 5 пунктів для можливого вирішення проблеми — наприклад, «Як запобігти кризи у державі?»).</p> | <p><b>Ключове поняття «шляхетська демократія», «аристократична держава», «шляхетська республіка», «унія», «Сейм», «автономія», «шляхтич»</b></p> <p><b>Ключові дати:</b> дата укладання Люблінської унії<br/><b>1569 рік</b></p> |

|  |  |                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|--|----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Самодержавна монархія: Московія §15.</b></p> | <p>‘1. Походження самодержавства та його формування в Московській державі<br/>2. Московія на шляху до імперії</p> <p>Самодержавна монархія. Походження самодержавства, його відмінність від абсолютизму. Етапи формування. Московське царство. Російська імперія.</p>                                                           | <p><b>Базові знання:</b> дати проголошення Московського царства Російською імперією, хронологічні межі Північної війни; територіальні межі Московського царства/Російської імперії.<br/><b>Розуміння:</b> поняття «опричнина», «Смутний час», «церковний розкол», «Земський собор», «самодержавство»; причини «Смутного часу» в Московському царстві; особливості внутрішньої і зовнішньої політики Івана Грозного, Петра І; відмінності між абсолютною монархією Західної Європи та самодержавством у Московії та Російській імперії.<br/><b>Уміння:</b> обґрунтувати власні судження про володарів і державних діячів Івана Грозного, Петра І; простежити (на основі карти) утворення Російської імперії, російську експансію у Східній Європі; визначити причини і наслідки Північної війни, реформ Петра І.<br/><b>Ставлення:</b> усвідомлювати обмеженість прав і свобод людини в умовах самодержавної монархії.</p>                                                                                                                                            | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?», вправа «Естафета», робота з картою, складання мапи думок, вправа «Кластер»). Підготувати проєкт на тему «Права і свободи людини в умовах самодержавства». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>           | <p><b>Ключові поняття</b><br/>«опричнина», «Смутний час», «церковний розкол», «Земський собор», «самодержавство»</p> <p><i>Ключові дати:</i><br/>проголошення Московського царства Російською імперією <b>1721 рік</b></p> <p>хронологічні межі Північної війни <b>1700-1721 рр.</b></p> <p><u>Персоналії Івана Грозного, Петра І</u></p>                              |
|  |  | <p><b>Військові спільноти §16-17.</b></p>          | <p>1. Особливості військових спільнот<br/>Ранньомодерної доби<br/>2. Лівонський орден<br/>3. Як розвивалося Кримське ханство?<br/>4. Українські козаки як військова спільнота</p> <p>Військові спільноти. Причини утворення. Особливості устрою та функціонування. Лицарські держави. Кримське ханство. Військо Запорозьке.</p> | <p><b>Базові знання:</b> територіальні межі держави Лівонського ордену, Кримського ханства, Війська Запорозького; хронологічні межі появи козацтва, утворення Війська Запорозького, дати заснування першої Запорозької Січі; напрямки походів козаків першої чверті XVII ст.<br/><b>Розуміння:</b> передумови і розвиток козацтва до окремого соціального стану; поняття «козак», «зимівник», «Запорозька Січ», «військова держава»; особливості стосунків козацтва з Кримським ханством; місце козацтва в захисті національних інтересів українського суспільства наприкінці XVI — у першій половині XVII ст.; особливості внутрішньої та зовнішньої політики Кримського ханства.<br/><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про формування козацтва як окремого соціального стану; показати на карті об’єкти, наявність яких свідчить про формування козацького стану; охарактеризувати військово-політичну організацію козацтва; описати традиції, звичаї й побут козаків, історико-культурні пам’ятки доби; визначити причини та</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда). Індивідуальна робота (робота з джерелами інформації, робота з картою). Групова робота — опрацювання ілюстративних і документальних джерел — визначення особливостей традицій, звичаїв й побуту козаків. Вправа «Правда — неправда». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття</b><br/>«козак», «зимівник», «Запорозька Січ», «військова держава»</p> <p>Додаткові поняття:<br/>фронтір, гайдуки, граничари, Лівонська війна, курултай, ясир, ухоронництво, табір, чайки</p> <p>Остафій Дашкович, Предслав Янцкоронський</p> <p><i>Ключові дати</i> перша згадка про українських козаків у писемних джерелах <b>1489 р.</b></p> |

|                                                 |  |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------------------|--|----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                 |  |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | наслідки: виникнення козацтва і Січей, активності козацтва в морських і суходільних походах у Кримське ханство.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати феномен українського козацтва і його значення в історії України.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|                                                 |  | Українське козацтво XVI – першої половини XVII століть §18-19. | 1. Запорізьке козацтво і перші Січі<br>2. Військо Запорізьке: від сторожі до армії<br>3. Козаки реєстрові та позареєстрові<br>Низове козацтво. Запорозька Січ. Реєстрове козацтво.                                                                                                                            | <b>Базові знання:</b> час виникнення реєстрового козацького війська та чинності «Ординації Війська Запорозького».<br><b>Розуміння:</b> поняття «кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь», «покозачення»; особливості державного устрою Української козацької держави; затвердження урядом Речі Посполитої реєстрового війська в 70-х роках XVI ст. як початок визнання козацтва новим соціальним станом.<br><b>Уміння:</b> охарактеризувати військово-політичну організацію козацтва; описати побут, традиції та звичаї українського козацтва; порівнювати становище реєстрового та нереєстрового козацтва.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати значення Української козацької держави у захисті національних інтересів українського суспільства наприкінці XVI — у першій половині XVII ст. | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота («Синтез думок»). Індивідуальна робота (робота з історичними джерелами). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. | <b>Ключові поняття</b><br><b>«кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь», «покозачення», «гетьман»</b><br><i>Ключові дати</i><br>1556 – спорудження Дмитром Вишневецьким праобразу Запорізької січі на острові Мала Хортиця<br>час виникнення реєстрового козацького війська <b>1571 р.</b><br><u>Персоналії Дмитра Вишневецького</u> |
|                                                 |  | Узагальнення розділу 2                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Розділ 3. Економіка Раннього Нового часу</b> |  |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|                                                 |  | Демографічні процеси і міграція населення §20.                 | 1. Демографічні процеси Нового часу та їх значення в історії людства<br>2. Міграція населення: причини та наслідки; види та форми<br>3. Демографічні зміни Нового часу на теренах України<br><br>Демографічні процеси і міграція населення. Види і форми міграцій. Причини і наслідки. Значення демографічних | <b>Базові знання:</b> види і форми міграції.<br><b>Розуміння:</b> впливи міграційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину; поняття «міграція», «демографія», «еміграція», «імміграція», «біженці»; сутність міграції як складний суспільний процес.<br><b>Уміння:</b> встановити причини масових міграцій європейців у XVI– XVII ст.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати вплив міграційних та демографічних процесів на різні сторони соціально-економічного життя людства.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опрацювання статистичних джерел — побудова графіку демографічних змін раннього Нового часу. Індивідуальна                          | <b>Ключові поняття</b><br><b>«міграція», «демографія», «демографічні процеси», «еміграція», «імміграція», «біженці»</b>                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|  |  |                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                          |
|--|--|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                     | процесів в історії людства.                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | робота — підготувати презентацію або есе на тему «Причини масових міграцій європейців у XVI–XVII ст.».                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                          |
|  |  | «Революція цін» та нові торговельні можливості §21. | <ol style="list-style-type: none"> <li>«Революція цін». Торговий капітал</li> <li>Господарське життя на теренах сучасної України. Фільварки</li> </ol> <p>«Революція цін» та нові торговельні можливості. Торговельний капітал. Капіталізм. Впливи «революції цін» та їх регіональні варіанти.</p>     | <p><b>Базові знання:</b> центри світової торгівлі, торговельні шляхи.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «революція цін», «капіталізм», «торговельний капітал», «гільдія»; причини і наслідки революції цін, її вплив на посилення феодалного тиску.</p> <p><b>Уміння:</b> характеризувати зміни в житті людей різних станів, пов'язані з розширенням торгівлі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати взаємопов'язаність географічного, економічного, соціального та політичного чинників суспільного життя.</p>                                                     | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота — бесіда, ілюстрування, пояснення.</p> <p>Групова робота — визначення причин і наслідків революції цін. Обговорення.</p> <p>Індивідуальна робота — робота з картою, написання історичного есе «Революція цін» як чинник погіршення життя людини Нового часу».</p>                                                                                                                                                                             | Ключові поняття «революція цін», «капіталізм», «капітал», «торговельний капітал», «гільдія», «фільварок» |
|  |  | Індустріальна та аграрна революції. Урбанізація §22 | <ol style="list-style-type: none"> <li>Особливості економічних змін у XVI–XVIII ст.</li> <li>Індустріальна революція</li> <li>«Аграрна революція»</li> <li>Урбанізація</li> </ol> <p>Індустріальна революція та урбанізація. «Аграрна революція». Мануфактура і фабрика. Механізація. Урбанізація.</p> | <p><b>Базові знання:</b> особливості капіталістичних відносин.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «індустріальна революція», «урбанізація», «мануфактура», «фабрика», «механізація»; причини і наслідки появи мануфактур; необхідність механізації праці; наслідки урбанізації.</p> <p><b>Уміння:</b> пояснити причини і наслідки індустріальної та аграрної революції; описати особливості мануфактури як промислового підприємства; охарактеризувати процеси урбанізації.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати світоглядне значення індустріальної революції.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтально-колективна робота (обговорення, порівняння, вирішення проблемних питань, евристична бесіда).</p> <p>Індивідуальна робота — робота з документами та ілюстраціями (за ілюстраціями та уривками джерел створити опис «Один день з життя працівника фабрики/мануфактури»).</p> <p>Групова робота — дослідження у групах на основі документів причин і наслідків індустріальної та аграрної революцій. Написання есе «Урбанізація у сучасному світі».</p> | Ключові поняття «індустріальна революція», «урбанізація», «мануфактура», «фабрика», «механізація»        |
|  |  | Узагальнення розділу 3                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                          |

#### Розділ 4. Суспільство і соціальні процеси Раннього Нового часу

|  |  |                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Процес модернізації — руйнування традиційного суспільства §23.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Зміни в селянському світі</li> <li>2. Нові суспільні верстви. Буржуазія та наймані працівники</li> <li>3. Українські князі, братчики і козацтво</li> </ol> <p>Процес модернізації — руйнування традиційного суспільства. Нові соціальні верстви. Буржуазія. Наймані працівники. Козацтво — спільнота фронтиру.</p> | <p><b>Базові знання:</b> нові соціальні верстви.<br/> <b>Розуміння:</b> поняття «буржуазія», «найманий працівник», «фронтир»; процеси модернізації як руйнація традиційного суспільства; особливості становища у суспільстві буржуазії, ресурси формування стану найманих робітників.<br/> <b>Уміння:</b> характеризувати зміни в житті людей різних станів, пов'язані з поширенням мануфактур і найманої праці.<br/> <b>Ставлення:</b> усвідомлювати ціннісне і світоглядне значення процесів модернізації; усвідомлювати феномен козацтва як спільноти фронтиру.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br/>         Фронтальна робота (ознайомлення з матеріалом, виконання тренувальних вправ, бесіда).<br/>         Групова робота («Пошук інформації» — командний пошук інформації, що доповнює матеріал домашнього завдання, а потім відповіді на запитання).<br/>         Індивідуальна робота (робота з термінами, поняттями).<br/>         Вправа «Маркування тексту».<br/>         Укладання соціальної ієрархії.<br/>         Пояснення поняття «фронтир» — вправа «Асоціації». Написання есе «Козацтво — новий соціальний стан».</p> | <p><b>Ключові поняття</b><br/> <b>«буржуазія», «найманий працівник», «братства», «ставропігія»</b><br/> <b>Персоналії</b> Петра Конашевича-Сагайдачного, Василя-Костянтина Костянтиновича Острозького.</p>                                                                                                                                                                                                                                                       |
|  |  | <p><b>Реформація та Контрреформація §24.</b></p>                             | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Реформація</li> <li>2. Контрреформація</li> </ol> <p>Реформація і Контрреформація.</p>                                                                                                                                                                                                                             | <p><b>Базові знання:</b> дати початку Реформації в Німеччині, укладення Аугсбурзького релігійного миру; час релігійних воєн у Німеччині та Франції; територія поширення Реформації, культурні центри Європи раннього Нового часу.<br/> <b>Розуміння:</b> ранній Новий час (Ранньомодерна доба) як період звільнення суспільного й культурного життя від церковного догматизму; поняття «секуляризація», «Реформація», «протестантизм», «лютеранство», «кальвінізм», «Контрреформація», «релігійні війни», «орден єзуїтів».<br/> <b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про Реформацію, релігійні війни; показати на карті регіони поширення Реформації; визначити причини і наслідки Реформації та Контрреформації; сформулювати основні ідеї вчень Мартіна Лютера і Жана Кальвіна, порівняти їх.<br/> <b>Ставлення:</b> усвідомлювати принципи терпимості та толерантності до різних ідейних, релігійних течій в їх історичному вимірі.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br/>         Фронтальна робота (пояснення, бесіда з елементами дискусії).<br/>         Індивідуальна робота — складання історичного портрету Мартіна Лютера і Жана Кальвіна. Підготувати презентацію «Світ природи та людей очима католика, православного, протестанта».<br/>         Групова робота — робота з текстом «95 тез» — визначення положень вчення М. Лютера. Обговорення.<br/>         Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                      | <p><b>Ключові поняття</b><br/> <b>«секуляризація», «Реформація», «протестантизм», «лютеранство», «кальвінізм», «Контрреформація», «релігійні війни», «орден єзуїтів».</b><br/> <b>Ключові дати:</b><br/>         початок Реформації в Німеччині <b>1517 р.</b>, укладення Аугсбурзький релігійний мир <b>1555 р.</b>, релігійні війни у Німеччині <b>1526-1555 рр.</b> та Франції <b>1562–1598 рр.</b><br/> <b>Персоналії</b> Мартіна Лютера і Жана Кальвіна</p> |

|  |  |                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|--|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Релігійне життя в українських землях §25-26.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Реформаційні та контрреформаційні процеси в українських землях</li> <li>2. Берестейська унія</li> <li>3. Церковне життя після Берестейської унії</li> </ol> <p>Особливості Реформації і Контрреформації в Речі Посполитій. Берестейська унія. Становище православної церкви</p> | <p>Базові знання: дата укладення Берестейської унії.<br/>Розуміння: ранній Новий час (Ранньомодерна доба) як період звільнення суспільного й культурного життя від церковного догматизму; поняття «братства», «уніатська церква».</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про Реформацію; показати на карті регіони поширення Реформації; визначити причини і наслідки Реформації та Контрреформації на українських землях.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати принципи терпимості та толерантності до різних ідейних, релігійних течій в їх історичному вимірі.</p>                                                                                                                                                                                                    | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, бесіда з елементами дискусії). Індивідуальна робота — складання історичного портрету Костянтина Василя Острозького. Підготувати презентацію «Світ природи та людей очима католика, православного, протестанта». Групова робота — робота з текстом «Берестейської унії». Обговорення. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. Написання есе «Берестейська унія — поглиблення розколу чи спроба компромісу?».</p>                     | <p><b>Ключові поняття</b> «Берестейська унія», «унійна церква», «полемічна література».</p> <p><b>Ключові дати:</b> укладення Берестейської унії <b>1596 р.</b></p> <p><u>Персоналії Герасима Смотрицького, Іпатія Потія, Мелетія Смотрицького</u></p> |
|  |  | <p><b>Відродження та його впливи §26.</b></p>              | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Гуманістичні ідеї Ранньомодерної доби</li> <li>2. Мистецтво Високого Відродження</li> <li>3. Література Високого Відродження</li> </ol> <p>Відродження і його впливи. Культурні центри Європи. Гуманізм. Мистецтво Відродження. Впливи Відродження.</p>                         | <p><b>Базові знання:</b> культурні центри Європи раннього Нового часу.<br/><b>Розуміння:</b> гуманізм епохи Відродження як європейський інтелектуальний рух за вдосконалення людської природи через пізнання культурної спадщини Античності; поняття «Високе Відродження», «Ренесанс».</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про Відродження (Ренесанс); розповісти про наукові й технічні досягнення раннього Нового часу, їх вплив на життя людей; розповісти про представників культури Відродження, їхні твори; видатні пам'ятки культури епохи Ренесансу; розпізнати пам'ятки культури епохи Відродження.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати загальнолюдське значення поширення ідей гуманізму; усвідомлювати роль Відродження у розвитку світової культури.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури Відродження — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну таблицю «Характерні особливості "Південного" та "Північного" Відродження». Здійснити уявну подорож до пам'яток епохи Відродження в Італії, Франції, Німеччини тощо — вправа «Екскурсіводи».</p> | <p><b>Ключові поняття</b> «Гуманізм», «Високе Відродження», «Ренесанс».</p>                                                                                                                                                                            |

|  |  |                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--|--|---------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Ренесанс в українських землях §28.</b></p>                    | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Проникнення ідей Ренесансу в українські землі у XVI ст. Мислителі й архітектори</li> <li>2. Образотворче мистецтво епохи Відродження в українських землях</li> <li>3. Книжна культура в українських землях</li> </ol> <p>Ренесанс в українських землях.</p>                                                                                                        | <p><b>Базові знання:</b> культурні центри Європи раннього Нового часу.<br/> <b>Розуміння:</b> гуманізм епохи Відродження як європейський інтелектуальний рух за вдосконалення людської природи через пізнання культурної спадщини Античності; поняття «Високе Відродження», «Ренесанс».<br/> <b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про Відродження (Ренесанс); розповісти про наукові й технічні досягнення раннього Нового часу, їх вплив на життя людей; розповісти про представників культури Відродження на території України, їхні твори; видатні пам'ятки культури епохи Ренесансу на території України; розпізнати пам'ятки культури епохи Відродження.<br/> <b>Ставлення:</b> усвідомлювати загальнолюдське значення поширення ідей гуманізму; усвідомлювати роль Відродження у розвитку української культури.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br/>         Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури Відродження — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Здійснити уявну подорож до пам'яток епохи Відродження на території України — вправа «Екскурсоводи».</p> | <p><b>Ключові поняття «Високе Відродження», «Ренесанс».</b></p> <p><b>Історичні пам'ятки:</b><br/>         мініатюри<br/>         Пересопницького Євангелія – 1556-1561 рр.;<br/>         Острозький замок: Кругла (Нова) вежа - кінець XVI ст.; ансамбль площі Ринок у м. Львів: Чорна Кам'яниця - кінець XVI ст., будинок Корнякта - 1580 р.; євангеліст Лука: гравюра з львівського «Апостола» - 1574 р.</p> |
|  |  | <p><b>Соціальні конфлікти Раннього Нового часу §29.</b></p>         | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Селянська війна в німецьких землях. Аугсбурзький мир</li> <li>2. Релігійні виступи в Англії та війни у Франції</li> <li>3. Соціальні виступи в Іспанському королівстві та італійських землях</li> </ol> <p>Соціальні конфлікти раннього Нового часу. Соціальні, етнічні та релігійні конфлікти як прояв світоглядної кризи. Селянські війни. Міські повстання.</p> | <p><b>Базові знання:</b> поняття та види конфліктів; хронологічні межі, територія розповсюдження Селянської війни в Німеччині; релігійні війни у Німеччині і Франції; дата укладання Аугсбурзького релігійного миру.<br/> <b>Розуміння:</b> поняття «конфлікт», «селянська війна»; особливості різних видів конфліктів, причини їх виникнення; як проявляється світоглядна криза, як вона пов'язана з виникненням соціальних конфліктів.<br/> <b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про релігійні, селянські; пояснювати причини і наслідки Аугсбурзького миру.<br/> <b>Ставлення:</b> усвідомлювати зв'язок соціальних змін з виникненням соціальних конфліктів, суперечливий перетин прагнень, інтересів, поглядів окремих людей чи соціальних груп.</p>                                                                 | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення»). Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»). Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами, робота з картою). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                     | <p><b>Ключове поняття «конфлікт», «селянська війна»</b><br/> <b>Ключові дати:</b><br/>         Селянська війна в Німеччині <b>1524-1526 рр.</b>, укладення Аугсбурзький релігійний мир <b>1555 р.</b>, релігійні війни у Німеччині <b>1526-1555 рр.</b> та Франції <b>1562–1598 рр.</b></p>                                                                                                                     |
|  |  | <p><b>Козацькі повстання 1590-х і 1620–1630-х років §30-31.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Причини соціальних конфліктів кінця XVI - першої половини XVII століття на теренах України</li> <li>2. Козацькі виступи 1591-1596 років</li> <li>3. Козацтво на початку XVII</li> </ol>                                                                                                                                                                            | <p><b>Базові знання:</b> поняття та види конфліктів; хронологічні межі, територія розповсюдження дати козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років.<br/> <b>Розуміння:</b> поняття «конфлікт»; особливості різних видів конфліктів, причини їх виникнення; як проявляється світоглядна криза, як вона пов'язана з виникненням</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправи «Займи позицію», «Мозковий штурм»,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p><b>Ключове поняття «конфлікт»</b><br/> <b>Ключові дати:</b><br/>         Повстання К. Косинського <b>1591-1593 рр.</b><br/>         Повстання Северина (Семерія) Наливайка</p>                                                                                                                                                                                                                               |

|  |  |                                                                              |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                                              | <p>ст.<br/>4. Козацькі повстання першої половини XVII ст.</p> <p>Соціальні конфлікти раннього Нового часу. Козацькі повстання.</p>                                                               | <p>соціальних конфліктів; причини і наслідки козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років.</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про козацькі війни;; показувати на карті та характеризувати причини і наслідки козацьких повстань 1590-х і 1620–1630-х років; обґрунтувати власні судження про Северина (Семерія) Наливайка, І. Підкову.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати зв'язок соціальних змін з виникненням соціальних конфліктів, суперечливий перетин прагнень, інтересів, поглядів окремих людей чи соціальних груп.</p> | <p>«Незакінчені речення»).</p> <p>Групова робота (вправи «Акваріум», «Коло ідей», «Ажурна пилка»).</p> <p>Індивідуальна робота (метод «скрайбінг», робота з текстом, з документами, робота з картою). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                                                                                                                                | <p>та Григорія Лободи <b>1594-1596 рр.</b>, Повстання М.Жмайла <b>1525 р.</b> Хотинська війна <b>1620-1621 рр.</b>, Повстання Івана Сулими <b>1630 р.</b> Повстання Тараса Трясила <b>1635 р.</b> Повстання Павла Павлюка, Якова Острянина, Дмитра Гуні <b>1637-1638 рр.</b> «Ординація Війська Запорозького» <b>1638 р.</b> <u>Персоналії Северина (Семерія) Наливайка, Івана Підкову, Петра Конашевича-Сагайдачного, Криштофа Косинського</u></p> |
|  |  | <p><b>Соціальні та національні революції. Нідерланди. Англія §32-33.</b></p> | <p>1. Соціальні та національні революції XVII ст.<br/>2. Нідерланди. Революція 1566–1648 рр.<br/>3. Англія. Революція XVII ст.</p> <p>Соціальні і національні революції. Нідерланди. Англія.</p> | <p><b>Базові знання:</b> хронологічні рамки революції в Нідерландах 1566–1648 рр.. <b>Розуміння:</b> поняття «революція».</p> <p><b>Уміння:</b> визначати причини та наслідки соціальних та національних революцій.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість боротьби за національні права в ході історичних подій Ранньомодерної доби.</p>                                                                                                                                                                                                                        | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»). Вправа «Естафета»).</p> <p>Групова робота — порівняння революцій в Нідерландах та Англії.</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття «революція», «соціальна революція», «національна (національно-визвольна) революція»</b></p> <p><i>Ключові дати:</i></p> <p>революція в Нідерландах <b>1566–1648 рр.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                   |
|  |  | <p><b>Початки Козацької революції в Україні (1648-1653 рр.) §34-35.</b></p>  | <p>1. Передумови Козацької революції<br/>2. Початок Козацької революції. Богдан Хмельницький</p>                                                                                                 | <p><b>Базові знання:</b> дати козацької революції в Україні.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «козацька революція»; соціальний, національно-визвольний характер козацької революції 1648–1657 рр. в Україні.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p><b>Ключові поняття «козацька революція»</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|  |  |                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                                                 | <ol style="list-style-type: none"> <li>Бойові дії 1648—1649 рр. Зборівський мирний договір</li> <li>Війна 1650—1651 рр. Білоцерківський мирний договір</li> <li>Молдовські походи козаків 1650—1653 рр.</li> </ol> <p>Соціальні і національні революції. Козацька революція 1648– 1657 рр. в Україні.</p> | <p><b>Уміння:</b> визначати причини та наслідки соціальних та національних революцій; створити історичні портрети Богдана Хмельницького; пояснювати характер відносин між козацтвом і кримськими татарами.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість козацької революції в історії Української держави.</p>                                                                                                                                                                                                                  | <p>обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).</p> <p>Групові робота — робота з лінією часу.</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                                                                                       | <p><i>Ключові дати:</i><br/>козацької революції в Україні<b>1648– 1657 рр.</b></p> <p><u>Персоналії Богдана Хмельницького, Івана Богуна, Адама Кисіля</u></p>                                                    |
|  |  | <p><b>Козацькі війни 1653–1657 рр. Наслідки Козацької революції §36-37.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>Військові кампанії 1653 року</li> <li>Війни 1654—1657 рр. Переяславські умови</li> <li>Наслідки Хмельниччини</li> </ol> <p>Наслідки Козацької революції.</p>                                                                                                       | <p><b>Базові знання:</b> дати козацької революції в Україні.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «козацька революція»; соціальний, національно-визвольний характер козацької революції 1648–1657 рр. в Україні.</p> <p><b>Уміння:</b> визначати причини та наслідки соціальних та національних революцій; створити історичні портрети Богдана Хмельницького; пояснювати характер відносин між козацтвом і кримськими татарами.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість козацької революції в історії Української держави.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).</p> <p>Групові робота — робота з лінією часу.</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття «козацька революція»</b></p> <p><i>Ключові дати:</i><br/>козацької революції в Україні<b>1648– 1657 рр.</b></p> <p><u>Персоналії Богдана Хмельницького, Івана Богуна, Адама Кисіля</u></p> |
|  |  | <p><b>Гетьманщина — козацька держава §38-39.</b></p>                            | <ol style="list-style-type: none"> <li>Яким був політично-адміністративний устрій Гетьманщини?</li> <li>Суспільно-економічний розвиток Гетьманщини</li> <li>Гетьманщина на дипломатичній мапі за Б. Хмельницького</li> </ol> <p>Гетьманщина — козацька держава.</p>                                       | <p><b>Базові знання:</b> дати козацької революції в Україні.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «козацька революція»; соціальний, національно-визвольний характер козацької революції 1648–1657 рр. в Україні.</p> <p><b>Уміння:</b> визначати причини та наслідки соціальних та національних революцій; створити історичні портрети Богдана Хмельницького; пояснювати характер відносин між козацтвом і кримськими татарами.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість козацької революції в історії Української держави.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).</p> <p>Групові робота — робота з лінією часу.</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття «Гетьманщина»</b></p> <p><i>Ключові дати:</i><br/>козацької революції в Україні<b>1648– 1657 рр.</b></p> <p><u>Персоналії Богдана Хмельницького, Івана Богуна, Адама Кисіля</u></p>        |

|  |  |                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--|--|-------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <p><b>Доба Руїни в українських землях §40-42.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Гетьманщина за Івана Виговського. Гадяцька угода</li> <li>2. Гетьманування Юрія Хмельницького. Поділ Гетьманщини</li> <li>3. Гетьманщина за П. Дорошенка. Османська протекція</li> <li>4. Правобережжя Гетьманщини в останній чверті XVII ст.: Чигиринські війни і рукотворна пустеля</li> <li>5. Лівобережна Гетьманщина в останній чверті XVII ст.: шлях до мирної автономії</li> <li>6. Слобожанщина, Запорожжя, Ханська Україна: проекти сховків</li> </ol> <p>Доба Руїни в українських землях.</p> | <p><b>Базові знання:</b> дата укладення Гадяцького договору; Конотопська битва, Андрусівського перемир'я; Корсунської угоди; Бахчисарайського мирного договору; «Вічного миру» між Московським царством і Річчю Посполитою, підпорядкування Київської митрополії Московському патріархатові</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «Руїна»; причини та наслідки доби Руїни в українських землях.</p> <p><b>Уміння:</b> створити історичний портрет Івана Виговського, Петра Дорошенка; пояснювати характер відносин між козацтвом і кримськими татарами.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати впливу доби Руїни на історію України.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).</p> <p>Групова робота — порівняння розвитку Правобережної та Лівобережної Гетьманщини. Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключове поняття «Руїна», «Великий згін», «Чигиринські походи»</b></p> <p><i>Ключові дати:</i><br/>Гадяцький договір <b>1658 р.</b><br/>Конотопська битва <b>1659 р.</b><br/>Андрусівське перемир'я <b>1667 р.</b><br/>Корсунська угода, визнання Правобережної Гетьманщиною протекторату Османської імперії <b>1669 р.</b><br/>Бахчисарайський мирний договір <b>1681р.</b><br/>«Вічний мир» між Московським царством і Річчю Посполитою, підпорядкування Київської митрополії Московському патріархатові <b>1686 р.</b></p> <p><u>Персоналії Івана Виговського, Юрія Немирича, Юрія Хмельницького, Павла Тетері, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Івана Сірка, Дем'яна Многогрішного, Івана Самойловича</u></p> |
|  |  | <p><b>Війни за переділ Європи і світу §43.</b></p>    | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Тридцятилітня війна</li> <li>2. Північна війна 1700–1721 рр.</li> <li>3. Війни за іспанську та австрійську спадщину</li> </ol> <p>Війни за переділ Європи і світу. Тридцятилітня війна. Війна за іспанський спадок. Північна війна.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p><b>Базові знання:</b> хронологічні межі Тридцятилітньої, Північної війни.</p> <p><b>Розуміння:</b> Вестфальський мир як подія, що заклала основи сучасного світового порядку; період XVI–XVIII ст. як епоха воєн за переділ Європи і світу.</p> <p><b>Уміння:</b> простежити (на основі карти) утворення в Західній Європі національних</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення). Індивідуальна робота — робота з картою,</p>                                                                                                                                                                                                                                                    | <p><i>Ключові дати:</i><br/>хронологічні межі Тридцятилітньої війни <b>1618-1648 рр.</b><br/>хронологічні межі Північної війни <b>1700-1721 рр.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

|                                                                           |  |                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------------------------------------------|--|-----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                           |  |                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                    | держав; визначити причини і наслідки: османських завоювань в Європі, Тридцятилітньої війни, російської експансії у Східній Європі, Північної війни.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати значення війн у розвитку суспільства, їх ціннісний та світоглядний виміри                                                                                                                                                                                                                                                                                        | документами.<br>Групова робота — складання тез для доповідей (робота з текстом). Обговорення.<br>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                            |
|                                                                           |  | <b>Гетьманщина в Північній війні. §44-45.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Гетьманщина в Північній війні</li> <li>2. Союз І. Мазепи та Карла XII. Битва під Полтавою</li> <li>3. Гетьманство і «Конституція» Пилипа Орлика.</li> </ol> <p>Гетьманщина у Північній війні. І. Мазепа та П. Орлик.</p> | <b>Базові знання:</b> хронологічні межі Північної війни; Конституція Пилипа Орлика.<br><b>Розуміння:</b> Конституція Пилипа Орлика як визначна подія в українського державотворення. <b>Уміння:</b> визначити причини і наслідки: російської експансії у Східній Європі, Північної війни.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати значення війн у розвитку суспільства, їх ціннісний та світоглядний виміри.                                                                                                                                                 | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.<br>Фронтальна робота (бесіда, пояснення, обговорення).<br>Індивідуальна робота — робота з картою, документами.<br>Групова робота — складання тез для доповідей (робота з текстом). Обговорення.<br>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.                                                                                      | <b>Ключові дати:</b><br>хронологічні межі Північної війни <b>1700-1721 рр.</b><br>Конституція Пилипа Орлика <b>1710 р.</b><br><u>Персоналії Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Семена Палія, Костя Гордієнка</u> |
|                                                                           |  | <b>Американська революція. США. §46.</b>      | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Передумови Американської революції</li> <li>2. Війна за незалежність США</li> <li>3. Наслідки Американської революції.</li> </ol> <p>Політичний устрій США<br/>Американська революція. США.</p>                          | <b>Базові знання:</b> дати ухвалення Декларації незалежності, Конституції США.<br><b>Розуміння:</b> поняття «революція», «Конституція»; передумови та наслідки утворення США.<br><b>Уміння:</b> визначити причини та наслідки соціальних та національних революцій; характеризувати зміни в житті громадян, пов'язані з прийняттям Конституції.<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість конституційного оформлення прав людини, ідей розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави в ході історичних подій Ранньомодерної доби. | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?». Вправа «Естафета»).<br>Групова робота — порівняння Козацької революції в Україні та Американської революції.<br>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці. | <b>Ключові поняття</b><br><b>«революція», «Конституція»</b><br><b>Ключові дати:</b><br>ухвалення Декларації незалежності <b>1776 р.,</b><br>Конституції США <b>1787 р.</b>                                 |
|                                                                           |  | <b>Узагальнення розділу 4</b>                 |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Розділ 5. Освічений абсолютизм та зародження модерного суспільства</b> |  |                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                            |
|                                                                           |  | <b>Просвітництво §47.</b>                     | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Просвітництво. Ідеологи Просвітництва. Уявлення про прогрес</li> </ol>                                                                                                                                                   | <b>Базові знання:</b> час епохи Просвітництва; характерні риси епохи Просвітництва.<br><b>Розуміння:</b> поняття «Просвітництво»,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>Ключові поняття</b><br><b>«Просвітництво», «енциклопедисти»,</b>                                                                                                                                        |

|  |  |                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                 |
|--|--|----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                    | <p>2. Ідеї розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави</p> <p>3. Впливи Просвітництва. Григорій Сковорода</p> <p>Просвітництво. Уявлення про прогрес. Ідеї розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави. Ідеологи Просвітництва. Впливи Просвітництва.</p> | <p>«енциклопедисти», «класицизм»; Просвітництво як Доба Розуму, коли утверджувалася віра в силу знань і можливість розумного облаштування суспільного життя; основні ідеї розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави.</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про добу Просвітництва; визначити зміни в повсякденному житті європейців протягом XVIII ст., які стали наслідком поширення ідей Просвітництва.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати цінності конституційного оформлення прав людини, ідей розподілу влади, громадянського суспільства та правової держави в ході історичних подій Ранньомодерної доби.</p>                                                                                                       | <p>моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури класицизму — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти таблицю «Характерні риси епохи Просвітництва». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                                                                                                    | <p><b>«класицизм»</b><br/><i>Ключові дати:</i><br/>час епохи<br/>Просвітництва<br/><u>Персоналії Григорія Сковороди</u></p>                     |
|  |  | <p><b>Бароко та класицизм §48.</b></p>             | <p>1. Мистецький стиль бароко</p> <p>2. Класицизм</p> <p>Епоха бароко та класицизму. Мистецькі стилі та їх вплив на стиль життя. Ідеологічні зміни. Особливості співіснування бароко та класицизму.</p>                                                                                           | <p><b>Базові знання:</b> стиль та пам'ятки епохи бароко та класицизму; хронологічні межі бароко та класицизму; особливості «козацького бароко».</p> <p><b>Розуміння:</b> «бароко», «класицизм», «українське козацьке бароко»; бароко як усвідомлення людиною Ранньомодерної доби складності, багатоманітності та мінливості світу; особливості співіснування стилів бароко та класицизму.</p> <p><b>Уміння:</b> розпізнавати пам'ятки бароко та класицизму; охарактеризувати стилі бароко та класицизм.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати бажання насолоджуватись дарунками життя, мистецтва і природи, які людина виявляла у мистецьких та архітектурних стилях; усвідомлювати важливість свободи вибору — необмеженість власного, суб'єктивного трактування історичних форм.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток культури бароко класицизму — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну таблицю «Характерні риси стилів бароко та класицизму». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття «бароко», «класицизм»,</b><br/><i>Ключові дати:</i><br/>хронологічні межі бароко та класицизму</p>                        |
|  |  | <p><b>Бароко і класицизм в Україні §49-50.</b></p> | <p>1. Бароко в Україні</p> <p>2. Поширення класицизму в українських землях</p> <p>Бароко і класицизм в Україні.</p>                                                                                                                                                                               | <p><b>Базові знання:</b> стиль та пам'ятки епохи українського козацького бароко та класицизму; хронологічні межі бароко та класицизму; особливості «козацького бароко».</p> <p><b>Розуміння:</b> «українське козацьке бароко»; бароко як усвідомлення людиною Ранньомодерної доби складності, багатоманітності та мінливості світу;</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Групова робота — опис пам'яток</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p><b>Ключові поняття «українське козацьке бароко»</b><br/><u>Персоналії Григорія Сковороди, Артема Веделя, Івана Григоровича-Барського</u></p> |

|  |  |                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|--|--------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>особливості співіснування стилів бароко та класицизму.</p> <p><b>Уміння:</b> розпізнавати пам'ятки українського козацького бароко та класицизму; охарактеризувати стилі бароко та класицизм.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати бажання насолоджуватись дарунками життя, мистецтва і природи, які людина виявляла у мистецьких та архітектурних стилях; усвідомлювати важливість свободи вибору — необмеженість власного, суб'єктивного трактування історичних форм.</p>                                            | <p>культури бароко класицизму — складання анотації до пам'ятки для історичного каталогу. Індивідуальна робота — робота з історичними джерелами. Вправа «Маркування тексту». Скласти порівняльну таблицю «Характерні риси стилів бароко та класицизму». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><u>Історичні пам'ятки:</u><br/> <b>Троїцький собор</b> Троїцько-Іллінський монастир в м. Чернігів - 1679-1689рр.;<br/> <b>Покровський собор</b> у м. Харків - 1689р.;<br/> <b>ікона «Покров Богородиці» (з портретом Богдана Хмельницького)</b> - перша, половина XVIII ст.;<br/> <b>оборонна синагога</b> в м. Жовква - 1692-1698 рр.;<br/> <b>Георгіївська церква</b> Видубицького монастиря в м. Київ - 1696-1701 рр.;<br/> <b>Преображенська церква</b> у с. Великі Сорочинці - 1732 р.;<br/> <b>ікона Йова Кондзелевича «Вознесіння Христове»</b> з іконостасу церкви Воздвиження Чесного Хреста монастиря Скит Манявський;<br/> <b>гравюра Івана Мигури «Іван Мазепа серед своїх добрих справ»</b> - 1706 р.</p> |
|  |  | <p><b>Освічений абсолютизм §51-52.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Що називають політикою освіченого абсолютизму?</li> <li>2. Освічений абсолютизм у Пруссії</li> <li>3. Освічений абсолютизм в Австрійській імперії</li> <li>4. Російська імперія — «освічене самодержавство».</li> </ol> | <p><b>Базові знання:</b> реформи Марії Терези, Йосипа II (Австрійська імперія), Катерини II (Російська імперія), Фрідріха II (Пруссія); ідея «добре впорядкованої держави».</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття освічений абсолютизм; сутність ідеї «добре впорядкованої держави»; особливості здійснення політики освіченого абсолютизму в Австрійській імперії, Пруссії, Російській імперії.</p> <p><b>Уміння:</b> встановити причини і наслідки реформ: Марії-Терезії та Йосифа II (Австрійська монархія), зокрема для</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, обговорення, порівняння, аналіз). Індивідуальна робота (маркування тексту за допомогою позначок — використовувати позначки «+», «-», «?»). Вправа</p>                         | <p><b>Ключові поняття освічений абсолютизм</b><br/> <i>Ключові дати:</i><br/> ліквідація особистої залежності селян в Австрійській імперії<br/> <b>1780-1782 рр.</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|  |  |                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                             |
|--|--|------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                                                    | Ідея «добре впорядкованої держави»<br>Освічений абсолютизм.<br>Австрійська імперія. Пруссія.<br>Російська імперія — «освічене самодержавство». Ідея «добре впорядкованої держави».                                                                                                                                                                                                                                | українських теренів, Фрідріха II (Пруссія), Катерини II (Російська імперія); пояснити ідею «добре впорядкованої держави».<br><b>Ставлення:</b> усвідомлювати революційність ідей освіченого абсолютизму, його вплив на формування національних держав та їх закріплення на геополітичній арені.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | «Естафета».<br>Групова робота — порівняння політики і реформ Марії-Терезії, Йосифа II, Фрідріха II, Катерини II. Написати есе «Ідея “добре впорядкованої держави” як ідеал модерної держави».                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                             |
|  |  | <b>Інкорпорація Української козацької держави до Російської імперії §53.</b>       | <ol style="list-style-type: none"> <li>Загальна характеристика інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії та її етапи</li> <li>Політичний та економічний розвиток Гетьманщини після Полтавської битви</li> <li>Обмеження прав українського духівництва. Зміни у книгодрукуванні та освіті</li> </ol> <p>Інкорпорація Української козацької держави до Російської імперії та його етапи.</p> | <p><b>Базові знання:</b> політичні процеси у Гетьманщині й на Запоріжжі у 1725– 1783 рр.; етапи інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»; причини посилення процесів інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати етапи інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії, вказати особливості кожного етапу.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість права народів на самовизначення та автономію.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»).</p> <p>Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»).</p> <p>Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь».</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <b>Ключові поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»</b>                                                                                                               |
|  |  | <b>Останні з мазепинського покоління: Павло Полуботок і Данило Апостол §54-55.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>Перша Малоросійська колегія. Павло Полуботок</li> <li>Гетьманування Данила Апостола</li> <li>Правління гетьманського уряду</li> </ol> <p>Перша Малоросійська колегія. Д. Апостол. Правління Гетьманського уряду</p>                                                                                                                                                        | <p><b>Базові знання:</b> політичні процеси у Гетьманщині й на Запоріжжі у 1725– 1783 рр.; дати утворення Першої Малоросійської колегії, Правління Гетьманського уряду; етапи інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»; причини посилення процесів інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати етапи інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії, вказати особливості кожного етапу; охарактеризувати діяльність Першої Малоросійської колегії, Правління Гетьманського уряду та її наслідки для українських земель; висловити власні судження про гетьманування Д. Апостола.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість права народів на самовизначення та автономію.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»).</p> <p>Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»).</p> <p>Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь».</p> <p>Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <i>Ключові дати:</i><br>утворення Першої Малоросійської колегії <b>1722-1727 рр.</b><br>Правління Гетьманського уряду <b>1734-1750 рр.</b><br><u>Персоналії Д. Апостола</u> |

|  |  |                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  | <b>«Золота осінь»<br/>Гетьманщини –<br/>Кирило<br/>Розумовський.<br/>Скасування<br/>гетьманства<br/>§56.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Гетьманування Кирила Розумовського</li> <li>2. Скасування Гетьманства К. Розумовський. Ліквідація гетьманства. Друга Малоросійська колегія.</li> </ol>                                                                            | <p><b>Базові знання:</b> політичні процеси у Гетьманщині й на Запоріжжі у 1725– 1783 рр.; дати утворення Другої Малоросійської колегії; етапи інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»; причини посилення процесів інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати етапи інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії, вказати особливості кожного етапу; охарактеризувати діяльність Другої Малоросійської колегії, та її наслідки для українських земель; висловити власні судження про гетьманування К. Розумовського.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість права народів на самовизначення та автономію.</p> | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»). Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»). Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><u>Персоналії</u><br/><u>К. Розумовського</u></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|  |  | <b>Присмерк<br/>Гетьманщини.<br/>Згортання<br/>залишків козацької<br/>автономії<br/>§57.</b>                 | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Друга Малоросійська колегія і Новоросійська губернія</li> <li>2. Ліквідація Січі.</li> <li>3. Постзапорозькі проекти скасування козацького устрою у Слобідській Україні</li> </ol> <p>Ліквідація Січі. Наслідки інкорпорації.</p> | <p><b>Базові знання:</b> політичні процеси у Гетьманщині й на Запоріжжі у 1725– 1783 рр.; дата ліквідації Запорозької Січі; етапи інкорпорації Української козацької держави до Російської імперії.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «інкорпорація», «маніфест», «резидент»; причини посилення процесів інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати етапи інкорпорації козацьких автономій до складу Російської імперії, вказати особливості кожного етапу; вказувати причини і наслідки ліквідації Запорозької Січі.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість права народів на самовизначення та автономію.</p>                                                                                                                   | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (бесіда з елементами обговорення, вправа «Відкритий мікрофон»). Групова робота (вправи «Корабель очікувань», «Мозковий штурм», «Вирішення проблем», «Займи позицію»). Індивідуальна робота — вправи «Аналіз ситуації», «Аналіз джерел», «Навчаючись вчусь». Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p> | <p><b>Ключові поняття</b><br/><b>«Нова</b><br/><b>(Підпільненська)</b><br/><b>Січ», «паланка»,</b><br/><b>«зимівник»,</b><br/><b>«Задунайська Січ»</b><br/><i>Ключові дати:</i><br/>утворення Другої Малоросійської колегії <b>1764-1786 рр.</b>, ліквідації Запорозької Січі <b>1775 р.</b> підкорення Російською імперією Кримського ханства <b>1783 р</b> закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України <b>1783 р.</b><br/><u>Персоналії Петра</u><br/><u>Калнишевського</u></p> |
|  |  | <b>Зміна мапи Європи в останній третині XVIII ст. Поділи Речі Посполитої §58.</b>                            | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Як втрачали могутність Османська імперія та Річ Посполита</li> <li>2. Правобережна Україна у XVIII столітті</li> <li>3. Ліквідація польської державності</li> </ol>                                                               | <p><b>Базові знання:</b> дати поділів Речі Посполитої; територіальні зміни внаслідок поділів Речі Посполитої; внутрішні та зовнішні чинники, які вплинули на поділи Речі Посполитої.</p> <p><b>Розуміння:</b> поняття «конфедерація»; вплив поділів Речі Посполитої на зміни</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд</p>                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p><b>Ключові поняття</b><br/><b>«конфедерація»,</b><br/><b>«гайдамака»,</b><br/><b>«Коліївщина»</b><br/><i>Ключові дати:</i><br/>поділи Речі Посполитої <b>1772,</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                              |  |                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                              |  |                                                                                                   | <p>Поділи Речі Посполитої та зміна мапи Європи. Причини послаблення Речі Посполитої у XVIII столітті. Правобережна Україна у XVIII столітті. Ліквідація держави.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>геополітичної ситуації в Європі; причини послаблення та поділів Речі Посполитої; спроби реформ у Речі Посполитій та причин їх поразки; причини поразки повстання під проводом Т. Костюшка; значення «українського фактору» у занепаді та ліквідації Речі Посполитої.</p> <p><b>Уміння:</b> розташувати в хронологічній послідовності відомості про три поділи Речі Посполитої; вказувати на карті територіальні зміни внаслідок поділів Речі Посполитої; охарактеризувати внутрішньополітичне і зовнішньополітичне становище Речі Посполитої у XVIII ст.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати вади демократії і небезпеки, що існують для неї з боку авторитарних сил.</p> | <p>відео- та фотодокументів). Індивідуальна робота — робота з картою, поняттями. Групова робота — визначення внутрішніх і зовнішніх чинників, які вплинули на поділи Речі Посполитої (робота з документами). Складання табличок трьох Поділів Речі Посполитої за зразком (дата поділу/учасники поділу/які території отримали). Продовжити укладання синхронізованої хронологічної таблиці.</p>                 | <p><b>1793, 1795 років, Коліївщина 1768 р.</b><br/> <u>Персоналії Максима Залізняка, Івана Гонта</u></p> |
| <b>Розділ 6. Повсякденне життя людей Ранньомодерної доби</b> |  |                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                          |
|                                                              |  | <p><b>Побут сільського населення. Особливості повсякдення українського села §59-60.</b></p>       | <ol style="list-style-type: none"> <li>Побут і повсякденне життя сільського населення в Європі</li> <li>Українські селяни: статус і можливості</li> <li>Повсякденне життя українського селянства ранньомодерного часу</li> </ol> <p>Побут сільського населення. Повсякдення селянина. Вплив соціального становища і матеріального добробуту, клімату, традицій. Житло. Одяг. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ селянина. Особливості повсякдення українського села.</p> | <p><b>Базові знання:</b> риси повсякденного життя села Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Розуміння:</b> місце жителів села Ранньомодерної доби та характер прав селянина в ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати місце селянства в суспільстві Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку.</p>                                                                                                                                                                                  | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фотодокументів). Практична робота — визначення рис повсякденного життя села Ранньомодерної доби (робота з документами, ілюстраціями, «хмарами слів»). Написання есе «Один день з життя жителя села Ранньомодерної доби».</p> |                                                                                                          |
|                                                              |  | <p><b>Побут міського населення. Особливості та культурне життя українського міста §61-62.</b></p> | <ol style="list-style-type: none"> <li>Життя і повсякденність в європейському місті</li> <li>Особливості щоденного життя українських городян</li> <li>Культурне і суспільне життя українського міста</li> </ol> <p>Побут міського Населення. Повсякдення у місті. Вплив соціального становища і матеріального добробуту.</p>                                                                                                                                                              | <p><b>Базові знання:</b> риси повсякденного життя міста Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Розуміння:</b> місце жителів міста у Ранньомодерну добу та характер прав містянина в Ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати місце міщанства в суспільстві Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку.</p>                                                                                                                                                                              | <p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фото- документів). Індивідуальна робота — робота з поняття- ми, ілюстраціями. Складання схеми-плану повсякденного</p>                                                                                                        |                                                                                                          |

|  |  |                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                              |
|--|--|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  |  |                                                                        | Житло. Одяг. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ містянина. Особливості українського міста.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | життя міста Ранньомодерної доби. Започаткувати укладання синхронізованої порівняльної таблиці «Повсякденне життя основних верств суспільства Ранньомодерної доби» (внести відомості про селянство, міщанство).                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                              |
|  |  | <b>Побут елітних верств населення. Життя української еліти §54-55.</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>Життя європейської еліти Ранньомодерного часу</li> <li>Українська (руська) шляхта</li> <li>Козацька еліта: побут, уподобання, меценатство</li> </ol> <p>Побут елітних верств населення. Повсякдення еліти. Вплив соціального становища, добробуту і традицій. Житло. Одяг. Moda. Харчування. Свята і дозвілля. Родина. Духовний світ. Життя української еліти.</p>                                                                            | <p><b>Базові знання:</b> риси повсякденного життя елітних верств суспільства Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Розуміння:</b> місце еліти Ранньомодерної доби та їх роль в управлінні державою в ранньомодерному суспільстві; зв'язок між всіма станами суспільства, їх нерівноправне становище.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати місце еліти в суспільстві Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість духовних і матеріальних здобутків людства Ранньомодерної доби для подальшого суспільного розвитку</p>                                                                                                                                 | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (обговорення, порівняння, оцінка, перегляд відео- та фотодокументів). Індивідуальна робота — робота з поняттями, ілюстраціями. Написання есе «Провідне місце еліти в суспільстві Ранньомодерної доби». Продовжити укладання синхронізованої порівняльної таблиці «Повсякденне життя основних верств суспільства Ранньомодерної доби» (внести відомості про еліту). |                                                                                                                                                                                                              |
|  |  | <b>Виховання та освіта Ранньомодерної доби §65-66.</b>                 | <ol style="list-style-type: none"> <li>Зміни в європейській освіті Ранньомодерного часу</li> <li>Освіта і виховання в українському ранньомодерному суспільстві</li> <li>Наука і вища школа в українських землях XVI–XVIII століть</li> </ol> <p>Виховання та освіта Ранньомодерної доби. Відношення до дитини. Освіта і виховання селянина. Освіта і виховання у місті. Елітарна освіта. «Світоглядна революція». Освіта і виховання у ранньомодерному українському суспільстві.</p> | <p><b>Базові знання:</b> формування сучасного світського світогляду; особливості розвитку ранньомодерної освіти.</p> <p><b>Розуміння:</b> місце освіти і виховання у становленні ранньомодерного суспільства; вплив виховання на розвиток суспільства та формування світогляду.</p> <p><b>Уміння:</b> охарактеризувати місце освіти і виховання у формуванні ранньомодерного суспільства/світогляду; визначати особливості виховання і освіти Ранньомодерної доби.</p> <p><b>Ставлення:</b> усвідомлювати важливість освіти та виховання для розвитку суспільства; усвідомлювати особливості соціальної несправедливості, обмеженість прав людини у Ранньомодерну добу.</p> | Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна, дискусійна. Фронтальна робота (пояснення, відеофайли, обговорення). Індивідуальна робота — робота з документами, ілюстраціями. Вправа «Екскурсоводи» — провести словесну/уявну/віртуальну екскурсію закладом освіти Ранньомодерної доби. Групова робота — визначення особливостей виховання і освіти Ранньомодерної доби. Обговорення.                                                           | <i>Ключові дати:</i><br>утворення першої братської (слов'яно-греко-латинської) школи у м. Львів <b>1586 р.</b><br>утворення Київської колегії <b>1632 р.</b><br><u>Персоналії</u> <u>Феофана Прокоповича</u> |
|  |  | <b>Узагальнення розділу 6</b>                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                              |

|  |  |                        |  |  |  |  |
|--|--|------------------------|--|--|--|--|
|  |  | Узагальнення<br>курсу. |  |  |  |  |
|  |  |                        |  |  |  |  |

## Додаток 1. **Наскрізнi вмiння в усiх ключових компетентностях (за ДСБСО):**

- 1) **читати з розумiнням**, що передбачає здатнiсть до емоцiйного, iнтелектуального, естетичного сприймання i усвiдомлення прочитаного, розумiння iнформацiї, записаної (переданої) у рiзний спосiб або вiдтвореної технiчними пристроями, що охоплює, зокрема, умiння виявляти приховану i очевидну iнформацiю, висловлювати припущення, доводити надiйнiсть аргументiв, пiдкрiплюючи власнi висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати iдеї, пов'язанi з розумiнням тексту пiсля його аналізу i добору контраргументiв;
- 2) **висловлювати власну думку в уснiй i письмовiй формi**, тобто словесно передавати власнi думки, почуття, переконання, зважаючи на мету
- 3) та учасникiв комунiкацiї, обираючи для цього вiдповiднi мовленнєвi стратегiї;
- 4) **критично i системно мислити**, що виявляється у визначеннi характерних ознак явищ, подiй, iдей, їх взаємозв'язкiв, умiннi аналізувати та оцiнювати доказовiсть i вагомiсть аргументiв у судженнях, зважати на протилежнi думки та контраргументи, розрiзняти факти, їх iнтерпретацiї, розпiзнавати спроби манiпулювання даними, використовуючи рiзноманiтнi ресурси i способи оцiнювання якостi доказiв, надiйностi джерел i достовiрностi iнформацiї;
- 5) **логiчно обгрунтовувати позицiю** на рiвнi, що передбачає здатнiсть висловлювати послiдовнi, несуперечливi, обгрунтованi мiркування у виглядi суджень i висновкiв, що є виявом власного ставлення до подiй, явищ i процесiв;
- 6) **дiяти творчо**, що передбачає креативне мислення, продукування нових iдей, доброзесне використання чужих iдей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктiв, iдей, умiння випробовувати новi iдеї;
- 7) **виявляти iнiцiативу**, що передбачає активний пошук i пропонування рiшень для розв'язання проблем, активну участь у рiзних видах дiяльностi, їх iнiцiювання, прагнення до лiдерства, умiння брати на себе вiдповiдальнiсть;
- 8) **конструктивно керувати емоцiями**, що передбачає здатнiсть розпiзнавати власнi емоцiї та емоцiйний стан iнших, сприймати емоцiї без осуду, адекватно реагувати на конфлiктнi ситуацiї, розумiти, як емоцiї можуть допомагати i заважати в дiяльностi, налаштовуючи себе на пошук внутрiшньої рiвноваги, конструктивну комунiкацiю, зосередження уваги, продуктивну дiяльнiсть;
- 9) **оцiнювати ризики**, що передбачає вмiння розрiзняти прийнятнi i неприйнятнi ризики, зважаючи на iстотнi фактори;
- 10) **приймати рiшення**, що передбачає здатнiсть обирати способи розв'язання проблем на основi розумiння причин та обставин, якi призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цiлей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризикiв та наслiдкiв;
- 11) **розв'язувати проблеми**, що передбачає вмiння аналізувати проблемнi ситуацiї, формулювати проблеми, висувати гiпотези, практично їх перевiряти та обгрунтовувати, здобувати потрiбнi данi з надiйних джерел, презентувати та аргументувати рiшення;
- 12) **спiвпрацювати з iншими**, що передбачає вмiння обгрунтовувати переваги взаємодiї пiд час спiльної дiяльностi, планувати власну та групову роботу, пiдтримувати учасникiв групи, допомагати iншим i заохочувати їх до досягнення спiльної мети.

## Додаток 2. **Ключові компетентності (за ДСБСО):**

### **1) вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння:**

здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм сучасної української літературної мови, типів мовної взаємодії, особливостей стилів мовлення інформаційних та художніх текстів, медіатекстів тощо;

здобувати та опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел у різних освітніх галузях і контекстах, критично осмислювати її та використовувати для комунікації в усній та письмовій формі, для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей;

відповідально, усвідомлюючи цінність української мови як мови взаємодії на всій території держави, використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження;

### **2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає вміння:**

здійснювати комунікацію в усній та письмовій формі на основі знання функцій мови, ресурсів (лексики, граматики) і норм мови, особливостей основних стилів і жанрів мовлення, типів мовної взаємодії;

здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей;

відповідально використовувати мовні засоби для досягнення особистих і суспільних цілей у життєвих та навчальних ситуаціях, творчого самовираження, спираючись на особливості міжкультурної комунікації та досвід комунікації державною мовою;

відповідно до ситуації ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання в усній і письмовій формі у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовний і мовленнєвий досвід, мовні норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації;

**3) математична компетентність, що передбачає здатність розвивати і застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті; моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичного апарату; усвідомлення ролі математичних знань і вмінь в особистому та суспільному житті людини;**

**4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування наукового світогляду; здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс наукових знань і методологій для пояснення світу природи; набуття досвіду дослідження природи та формулювання доказових висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін, зумовлених людською діяльністю; відповідальність за наслідки такої діяльності;**

**5) інноваційність, що передбачає здатність учня реагувати на зміни та долати труднощі; відкритість до нових ідей; ініціювання змін у класі, закладі освіти, родині, громаді тощо; спроможність визначати і ставити перед собою цілі, мотивувати себе та розвивати в собі стійкість і впевненість, щоб навчатися і досягати успіхів;**

**6) екологічна компетентність**, що передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства;

**7) інформаційно-комунікаційна компетентність**, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності;

**8) навчання впродовж життя**, що передбачає здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, застосовувати різні способи розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку; спроможність навчатися і працювати в колективі та самотійно, організовувати своє навчання, оцінювати його, ділитися його результатами з іншими, шукати підтримки, коли вона потрібна;

**9) громадянські та соціальні компетентності**, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають:

спроможність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у громадському та суспільному житті, зокрема закладу освіти і класу, спираючись на розуміння загальнолюдських і суспільних цінностей, соціальних, правових, економічних і політичних принципів, ідей сталого розвитку суспільства, співіснування людей та спільнот у глобальному світі, критичне осмислення основних подій національної, європейської та світової історії, усвідомлення їх впливу на світогляд громадянина та його самоідентифікацію;

виявлення поваги до інших, толерантність, уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати, долати стрес і діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації; дбайливе ставлення до особистого, соціального здоров'я, усвідомлення особистих відчуттів і почуттів, здатність дослухатися до внутрішніх потреб; дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки та спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах та ґрунтуються на спільних моральних цінностях; спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності;

**10) культурна компетентність**, що передбачає наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав і народів; здатність розуміти і цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку і вираження власних ідей, почуттів засобами культури і мистецтва;

**11) підприємливість і фінансова грамотність**, що передбачають ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності для інших у будь-якій сфері життєдіяльності; здатність до активної участі в житті суспільства, керування власним життям і кар'єрою; уміння розв'язувати проблеми; готовність брати відповідальність за прийняті рішення; здатність працювати в команді для планування і реалізації проектів, які мають культурну, суспільну або фінансову цінність, тощо.

### Додаток 3. Компетентнісний потенціал Громадянської та історичної галузі (Додаток 17 ДСБСО)

| Ключова компетентність                                                                          | Уміння та ставлення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. Вільне володіння державною мовою</b>                                                      | <p><b>Уміння:</b></p> <p>читати і розуміти перекладені та адаптовані державною мовою писемні джерела, авторські публікації на історичні та актуальні для суспільства теми</p> <p>шукати інформацію та використовувати різні види джерел, формулювати та наводити обґрунтовані аргументи</p> <p>володіти термінологією в межах громадянської та історичної освітньої галузі</p> <p>створювати висловлення різних стилів в усній і письмовій формі на історичні та актуальні для суспільства теми</p> <p>вести аргументовану дискусію</p> <p>розпізнавати мовні засоби впливу, розрізняти техніки переконування та маніпуляції</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>повага до української мови як державної, зацікавленість у її розвитку, розуміння цінності кожної мови</p> <p>критичне сприйняття інформації історичного та суспільно-політичного характеру</p> <p>розуміння та використання мови в позитивний та соціально відповідальний спосіб</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>2. Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами</b> | <p style="text-align: center;"><b>Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>створювати висловлення в усній і письмовій формі стосовно історії і сучасності національної (етнічної, мовної) спільноти в Україні</p> <p>створювати інформаційні продукти щодо історії, культури і розвитку суспільства регіону та/або країни, з якою пов'язане походження родини</p> <p>вести дискусію щодо основ розвитку держави та суспільства, засад демократії, прав і свобод людини</p> <p>володіти основною термінологією рідної мови в межах громадянської та історичної галузі</p> <p><b>Ставлення:</b> повага до рідної мови, розуміння її цінності</p> <p style="text-align: center;"><b>Здатність спілкуватися іноземними мовами</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>читати і розуміти науково-популярні публікації, публіцистичні та художні твори іноземними мовами</p> <p>здійснювати пошук потрібної інформації іноземними мовами</p> <p>висловлюватися в усній і письмовій формі іноземною мовою стосовно актуальних тем історії та суспільства</p> <p>спілкуватися з носіями інших мов для обміну історичною, правовою та іншою актуальною для суспільства інформацією</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>інтерес до історії та сучасності інших країн</p> <p>розуміння важливості вивчення іноземних мов для розширення кола спілкування та отримання інформації про світ</p> <p>цінування культурної різноманітності, інтерес до різних мов і міжкультурного спілкування</p> |

| Ключова компетентність                                                | Уміння та ставлення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Математична компетентність</b>                                     | <p><b>Уміння:</b><br/>           правильно оперувати цифровими даними, математичними поняттями для глибокого пізнання, пояснення минулого та сучасних суспільних подій<br/>           перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема тощо) та використовувати її в поясненнях<br/>           встановлювати зв'язки між фрагментами даних і джерелами різних видів<br/>           використовувати математичні методи та дані, розуміти способи маніпулювання ними</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій</b> | <p><b>Ставлення:</b><br/>           прагнення обирати раціональні способи пояснення подій минулого, причин та можливих способів розв'язання сучасних соціальних, політичних, економічних проблем<br/>           розуміння важливості математичного опрацювання даних для створення науково обґрунтованих висновків</p> <p><b>Уміння:</b><br/>           оцінювати та пояснювати взаємодію людини та довкілля в різні історичні періоди<br/>           розкривати зміст, значення, вплив технологій, технічних винаходів та наукових досягнень на перебіг історичних подій, явищ і процесів</p> <p><b>Ставлення:</b><br/>           сталий інтерес до наукових досягнень і здобутків природничих наук<br/>           визнання цінності природних ресурсів для сьогодення та майбутніх поколінь і раціональне використання їх у повсякденному житті</p> |
| <b>Інноваційність</b>                                                 | <p><b>Уміння:</b><br/>           генерувати нові ідеї, оцінювати їх переваги і ризики<br/>           наводити історичні приклади впливу інновацій на суспільне життя</p> <p><b>Ставлення:</b><br/>           готовність ініціювати, критично оцінювати та впроваджувати нові знання, способи діяльності, норми, що забезпечують сталий розвиток громади та суспільства</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Екологічна компетентність</b>                                      | <p><b>Уміння:</b><br/>           визначати ризики та наслідки впливу людини на довкілля, передбачати можливості екологічних загроз<br/>           моделювати свою поведінку на основі розуміння наявних екологічних загроз<br/>           критично оцінювати роль людини та держав у досягненні Цілей сталого розвитку ООН</p> <p><b>Ставлення:</b><br/>           готовність реагувати на ризики екологічних загроз<br/>           усвідомлення важливості захисту природи, сприяння сталому розвитку суспільства</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Інформаційно-</b>                                                  | <p><b>Уміння:</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

| <i>Ключова компетентність</i>                   | <i>Уміння та ставлення</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>комунікаційна компетентність</b>             | <p>використовувати цифрові технології для пошуку потрібної історичної та соціальної інформації, її добору, перевірки, впорядкування і поширення</p> <p>критично оцінювати, виявляти маніпуляції історичною та актуальною для суспільства інформацією у процесі аналізу електронних медіа</p> <p>дотримуватися авторського права та етичних норм у роботі з інформацією та під час онлайн-спілкування</p> <p>створювати вербальні та візуальні (графіки, діаграми, фільми) повідомлення, мультимедійні презентації соціального та історичного змісту, поширювати їх</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>критичне ставлення до інформації з різних джерел</p> <p>відповідальне використання засобів масової інформації</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Навчання впродовж життя</b>                  | <p><b>Уміння:</b></p> <p>визначати власні навчальні цілі</p> <p>аналізувати процес власного навчання, відстежувати зміни у сприйнятті інформації</p> <p>знаходити та опрацьовувати джерела суспільно важливої інформації із застосуванням доцільних для цього методів</p> <p>розуміти роль освіти, навчання для людини та суспільства сьогодні та в історичній ретроспективі</p> <p>аналізувати та узагальнювати здобуту інформацію</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>відкритість до постійного самонавчання та взаємонавчання, бажання ділитися здобутими знаннями з іншими особами</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Громадянські та соціальні компетентності</b> | <p style="text-align: center;"><b>Громадянські компетентності</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>моделювати свою поведінку як активного і відповідального члена громадянського суспільства, який знає основи права, добре обізнаний із змістом прав людини та вміє їх захищати у правовий спосіб</p> <p>формулювати та обстоювати свою громадянську позицію щодо локальних та глобальних питань</p> <p>утримуватися від можливостей зловживати своїми правами</p> <p>виявляти відповідальність, уникати негативних стереотипів та узагальнень, а також мови ворожнечі в обговоренні суспільних проблем і різних соціальних груп</p> <p>брати участь у розв'язанні проблем різних спільнот, зважаючи на інтереси їх представників</p> <p>конструктивно співпрацювати з іншими особами, ініціювати або брати участь у реалізації проектів, громадських заходів</p> <p>критично оцінювати ідейні платформи та діяльність політичних партій, суспільних рухів, організацій та розуміти їх роль у розвитку демократичного суспільства</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>усвідомлення себе відповідальним громадянином України, розуміння своїх прав і обов'язків як громадянина України та готовність їх виконувати; самоповага та повага до прав та гідності інших осіб</p> |

| Ключова компетентність   | Уміння та ставлення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Культурна компетентність | <p>громадянська поведінка, що ґрунтується на почутті власної гідності та внутрішньої свободи, розвинутій правосвідомості та обстоюванні демократичних цінностей</p> <p>плекання нетерпимості до корупції в усіх її проявах, розуміння неприпустимості толерування нерівності та недоброчесності</p> <p>готовність відмовитися від нечесних практик під час розв’язання проблем</p> <p>визнання цінності іншої особи та повага до її приватності</p> <p>толерантність і готовність до взаємовигідного розв’язання соціально-політичних суперечностей</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|                          | <p style="text-align: center;"><b>Соціальні компетентності</b></p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>ідентифікувати себе як члена різних спільнот, громадянина України</p> <p>формулювати та обстоювати в дискусії власні погляди та переконання, конструктивно спілкуватися на різноманітні актуальні теми історії та суспільства</p> <p>знаходити історичні приклади залагодження суперечностей і конфліктів</p> <p>працювати в групі, досягати порозуміння та налагоджувати співпрацю з іншими особами з відмінними ідеями та цінностями, використовуючи власний досвід та досвід інших осіб, зокрема взятий з історії</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>усвідомлення цінності людини, її життя, здоров’я, честі і гідності, недоторканності і безпеки</p> <p>повага до законів і традицій, досвіду інших народів, релігій та культур</p> <p>толерантне ставлення до життєвої позиції іншої особи, громадської думки, особливостей соціальної поведінки, способу життя та форм самовираження інших осіб</p> <p>керування власними емоціями, готовність до пошуку компромісів</p> <p>волонтерство, підтримка громадських проєктів та ініціатив, спрямованих на розв’язання актуальних суспільних проблем</p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>образно мислити та уявляти</p> <p>характеризувати основні тенденції розвитку культури в минулому та сучасності</p> <p>використовувати мистецькі артефакти для пізнання минулого, осмислювати твори мистецтва в історичному контексті</p> <p>співставляти різні культури, їх цінності, традиції тощо</p> <p>виявляти вплив належності до різних спільнот і зовнішніх чинників на формування поглядів та переконань особи</p> <p>визначати та пояснювати значення належності до соціокультурної спільноти</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>повага до людини, протидія і запобігання проявам дискримінації та нерівного ставлення</p> <p>цінування соціального та культурного різноманіття, пояснення його переваг і викликів у сучасному суспільстві</p> <p>свідоме збереження та розвиток власної культури, повага до культур інших народів</p> |

| <i>Ключова компетентність</i>                   | <i>Уміння та ставлення</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Підприємливість та фінансова грамотність</b> | <p>відповідальна поведінка та піклування про пам'ятки культурної спадщини</p> <p>відкритість до міжкультурного діалогу</p> <p><b>Уміння:</b></p> <p>використовувати досвід пізнання історії для обрання дієвих життєвих стратегій</p> <p>брати до уваги зміни в історії та суспільстві, оцінювати їх ризики та переваги для власного життя і життя спільноти</p> <p>виявляти інтереси різних спільнот/груп і шукати способи їх узгодження для розв'язання проблем</p> <p>планувати, організовувати, реалізувати індивідуальні чи командні проекти, оцінювати їх ефективність, представляти результати</p> <p>характеризувати економічну політику і розвиток торгівлі, визначати їх вплив на суспільне життя</p> <p>пояснювати спосіб організації національних економік та вплив економічних і фінансових процесів на функціонування суспільства</p> <p><b>Ставлення:</b></p> <p>готовність використовувати досвід історії для самопізнання та досягнення цілей сталого розвитку суспільства</p> <p>зважене прийняття рішень на основі досвіду минулого та сучасного соціального життя</p> <p>здатність брати на себе відповідальність за результат власної та колективної діяльності, ініціативність, відкритість до нових ідей</p> <p>усвідомлення економічних та соціальних можливостей і викликів, з якими стикається суспільство</p> <p>здатність приймати фінансові рішення з урахуванням можливих ризиків</p> |

#### Додаток 4. **Базові знання** (змістові лінії ГЮ, за Додатком 17 ДСБСО)

**Людина і природа:** творення соціоприродного середовища; формування і розселення людини; освоєння і перетворення людиною природи в минулому і теперішньому; освоєння нових просторів; сталий розвиток.

**Людина і світ матеріальних речей:** виробництво та споживання в різні історичні епохи; матеріали і технології; знаряддя праці і предмети побуту; науково-технічні винаходи; умови життя і праці в місті та селі; урбанізація; матеріальна культура аграрного, індустріального і постіндустріального суспільств.

**Людина і суспільство:** соціум і спільноти: родини, стани, класи, нації, культурні, релігійні, етнічні та інші групи; взаємодія людей, інтереси і цінності, ідентичність і гідність людини; патріотизм; культура і цивілізація; інформація і медіа; толерантність та інклюзія; конфлікти та їх розв'язання.

**Людина і влада:** політична організація суспільства; метрополії та колонії; імперії та національні держави; політичні режими; демократія, її переваги та ризики; самоврядування; права людини і протидія дискримінації; громадянство; протестні рухи, революції і реформи; міжнародні відносини.

**Людина і світ уявлень та ідей:** світогляд і цінності, ідентичність та основи її формування, наука і мистецтво; історія ідей, ідеології та їх вплив на людину і суспільство; релігія, міфи, символи; образи минулого, теперішнього і майбутнього в суспільній думці.

#### Додаток 5. **Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з громадянської та історичної освітньої галузі** (групи загальних результатів за Додатком 18 ДСБСО) **передбачають, що учень:**

- **мислить історико-хронологічно**, орієнтується в історичному часі, встановлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявляє зміни і тривалість у житті суспільства;
- **мислить геопросторово**, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища;
- **мислить критично**, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;
- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;

**дотримується демократичних принципів**, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

